

HRVATSKO KNJIŽNIČARSKO DRUŠTVO
CROATIAN LIBRARY ASSOCIATION

80 godina
1940. — 2020.

Ur. broj: 67/20
Zagreb, 17. svibnja 2020.

STAJALIŠTE HRVATSKOG KNJIŽNIČARSKOG DRUŠTVA O NACRTU PRIJEDLOGA ZAKONA O AUTORSKOM PRAVU I SRODNIM PRAVIMA

Knjižničarska zajednica pozdravlja donošenje novog Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima u dijelu u kojem se, implementirajući EU Direktivu o autorskom pravu na jedinstvenom digitalnom tržištu, knjižnicama i drugim institucijama kulturne baštine pružaju nove mogućnosti za ostvarivanje njihove temeljne uloge, osiguravanja dostupnosti fondova baštinskih institucija javnosti. Posebno se to odnosi na reguliranje pitanja masovne digitalizacije i činjenja dostupnim autorskih djela nedostupnih na tržištu, što korisnicima i javnosti omogućuje pristup mnogoj kulturno i baštinski vrijednoj građi, olakšava sudjelovanje knjižnica u ostvarivanju potpore znanosti i obrazovanju kroz postupke rudarenja podataka ili digitalne nastave, kao i učvršćenje prava na očuvanje i arhiviranje građe za buduće generacije.

S druge pak strane, novi Zakon prilika je i da se knjižnicama i baštinskim ustanovama u digitalno doba napokon i stvarno omogući djelovanje u javnom interesu u skladu s tehnološkim zahtjevima vremena i potrebama suvremenih korisnika, što i jest stvarni duh Direktive EU kao i brojnih otprije postojećih međunarodnih dokumenata i inicijativa. U vezi s time, u Zakonu ima još dosta mjesta za napredak koji nije do kraja ostvaren, a što se, sugerirano i mnogim odredbama Direktive, treba u prijedlogu Zakona dopuniti:

- koliko god je moguće spriječiti da ugovorne i licencijske odredbe, kao i mjere tehnološke zaštite, učine neostvarivim zakonite iznimke i ograničenja u korist knjižnica, institucija kulturne baštine i njihovih zakonitih i ovlaštenih korisnika, počevši od očuvanja građe do činjenja građe dostupnom, što već i otprije, šire od dometa Direktive i posebno u korist znanosti, obrazovanja i baštinskih ustanova, jasno određuju mnoga zakonodavstva poput Belgije, Irske, Portugala, Njemačke sve do detaljno razrađenog poput Velike Britanije. Osnovne zakonske mogućnosti i ovlaštenja korisnika posebno su osjetljive u doba izvanrednih stanja poput sadašnje pandemije virusa, ili potresa, i treba ih očuvati u minimalno svrhovitom okviru da ne postanu mrtvo slovo na papiru;
- da se kod novouspostavljenih iznimki posebna pažnja, putem na postojeći tekst dodatnih rokova ili određivanja valjanih i jasnih razloga, posveti zaštiti i omogućivanju pristupa znanstvenoj produkciji, posebno u znanstvenim časopisima i skupovima radova, kao i da se uspostave jasne i jedinstvene procedure oko suradnje s tijelima koja će predstavljati autore i nositelje prava;

- da se uvažuje specifičnosti ne samo knjižnica i njihovih specifičnosti nužnih u digitalno doba o koje ističu brojni europski propisi, poput pružanja usluga i građe na zakonit način na daljinu, sudjelovanja u znanstvenim i obrazovnim aktivnostima, već i specifičnosti i povijest građe hrvatskih knjižnica važnih upravo za afirmaciju baštinskih vrijednosti i teritorijalno važenje propisa koji uređuju autorskopravna pitanja, kao i mnogih vrsta građe koja mora biti obuhvaćena kod olakšavanja pristupa;
- da se i kroz odredbe propisa, posebno o naknadama kod reproduciranja ili repozitorijima građe, jasno istakne i vrednuje striktno neprofitna i javno zakonom ustanovljena uloga knjižnica i baštinskih institucija i ne miješa s komercijalnom djelatnošću;
- da se knjižnicama, kao potpornim institucijama znanosti i obrazovanju ali i unutar tih sustava kao takvih, omogući izrada zbirki u digitalnom obliku, vrednuje njihov samostalni obrazovni rad, omogući korištenje izvora bez bojazni poništavanja zakonskih iznimki ugovorima i omogući nužna modernizacija sveukupne djelatnosti, koju uvijek obavljaju s visokom sviješću o autorskom pravu i unutar zakonom dozvoljenog okvira, u javnom interesu kojem i služe.